



ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

14.06.2023

м. Київ

№ 235

Про організацію в НАН України роботи з аналізу ситуації, що склалася внаслідок руйнування греблі Каховської ГЕС

Вночі 6 червня 2023 року внаслідок чергового терористичного акту з боку російських окупантів проти нашої держави було зруйновано греблю Каховської гідроелектростанції. ГЕС та створене її греблею водосховище відігравали надзвичайно важливу роль для Півдня нашої країни, забезпечуючи регіон електроенергією та прісною водою. Водночас водосховище мало важливе значення для роботи Запорізької атомної електростанції, оскільки наповнюваність її ставів-охолоджувачів залежить від рівня води в річці Дніпро.

За повідомленнями ПрАТ «Укргідроенерго» гребля та машинна зала Каховської ГЕС повністю зруйновані й відновлення станції в умовах воєнного стану вважається неможливим. Це суттєво вплине на стабільність роботи енергетичної системи України. Значною загрозою є можливе суттєве погіршення епідеміологічної ситуації в постраждалих регіонах внаслідок затоплення полів, каналізаційних споруд, домогосподарств, погіршення якості води через загибель водних організмів.

За попередніми оцінками Міністерства аграрної політики та продовольства України, приблизно 10 тис. га сільськогосподарських земель на Правобережжі, а також значно більша площа на Лівому березі Дніпра на тимчасово окупованій частині Херсонщини можуть бути затоплені. Ця техногенна катастрофа призведе до припинення водопостачання для 31 системи зрошення полів у Дніпропетровській, Херсонській та Запорізькій областях. Всі ці фактори суттєво погіршать ведення сільськогосподарської діяльності у зазначених регіонах та можуть становити загрозу продовольчій безпеці нашої країни.

Наслідки руйнування греблі для біоресурсів нижньої течії Дніпра є катастрофічними та спричинять втрату наявних екосистем, також є ризик перенесення радіонуклідів, пестицидів та важких металів, накопичених у донних відкладах Каховського водосховища. До зони затоплення потрапила низка археологічних пам'яток епохи бронзи,

античного часу та козацької доби, що можуть бути повністю втрачені. В районах, які перебувають під впливом негативних факторів цієї катастрофи, розташовані три установи НАН України: Херсонська гідробіологічна станція, Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» та Чорноморський біосферний заповідник (перебуває на тимчасово окупованій території).

З метою проведення оперативного аналізу ситуації, що склалася, та визначення наслідків техногенної катастрофи в результаті руйнування греблі Каховської ГЕС розпорядженням НАН України від 06.06.2023 № 304 створено відповідну Робочу групу та визначено напрями її діяльності. До складу групи увійшли провідні фахівці профільних установ більшості відділень Академії. 7 червня цього року відбулося перше засідання Робочої групи, на якому обговорено екологічні, соціально-економічні та інші загрози через руйнування греблі та вирішено зосередитись на прогнозуванні наслідків підтоплення територій на основі відповідних математичних моделей, даних детального аналізу короткотривалих і довготривалих наслідків катастрофи та виробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо шляхів їх мінімізації.

Президія НАН України постановляє:

1. Інформацію голови Робочої групи НАН України з аналізу наслідків руйнування греблі Каховської ГЕС віцепрезидента НАН України академіка НАН України В.Л.Богданова стосовно ситуації, що склалася внаслідок руйнування греблі Каховської ГЕС, та напрямів діяльності Робочої групи взяти до відома.

2. Визначити відповідальних виконавців за основними напрямками діяльності Робочої групи:

– моделювання наслідків підтоплення територій та встановлення зон, які можуть зазнати найбільшого негативного впливу – Інститут проблем математичних машин і систем НАН України (член-кореспондент НАН України І.О.Бровченко) і Український гідрометеорологічний інститут ДСНС та НАН України (член-кореспондент НАН України В.І.Осадчий);

– аналіз потенційних ризиків для Запорізької АЕС, зокрема оцінювання впливу на її інфраструктуру та безпеку експлуатації й підготовка пропозицій щодо мінімізації цих наслідків – Інститут проблем безпеки атомних електростанцій НАН України (доктор технічних наук В.І.Борисенко), Інститут електрофізики і радіаційних технологій НАН України (доктор технічних наук В.В.Литвиненко), Інститут фізики високих енергій і ядерної фізики ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут» (доктор фізико-математичних наук Г.Д.Коваленко) та Український гідрометеорологічний інститут ДСНС та НАН України (член-кореспондент НАН України В.І.Осадчий);

– оцінювання негативних наслідків для роботи енергетичної системи України та підготовка пропозицій щодо необхідних заходів для мінімізації цих наслідків – Інститут електродинаміки НАН України (доктор технічних наук О.Ф.Буткевич);

– оцінювання екологічних наслідків, включаючи вплив на біорізноманіття, водні ресурси та екосистеми, й підготовка пропозицій щодо пом'якшення цих наслідків – Інститут гідробіології НАН України (член-кореспондент НАН України С.О.Афанасьєв), Український гідрометеорологічний інститут ДСНС та НАН України (член-кореспондент НАН України В.І.Осадчий), Державна наукова установа «Центр проблем морської геології, геоекології та осадового рудоутворення НАН України» (член-кореспондент НАН України В.О.Ємельянов) та Державна установа «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України» (член-кореспондент НАН України М.О.Попов);

– аналіз соціально-економічних наслідків, зокрема збитків, пов'язаних з енергетичними втратами, відновленням інфраструктури та соціоекономічним впливом на регіон – Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (доктор економічних наук О.І.Никифорок) та Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (академік НАН України М.А.Хвесик);

– оцінювання шкоди, заподіяної історичним та археологічним пам'яткам України, та розроблення заходів з мінімізації цього впливу – Інститут археології НАН України (доктор історичних наук І.В.Сапожников).

3. Робочій групі (академік НАН України В.Л.Богданов) забезпечити:

3.1. Оперативне подання до Президії НАН України та Ради національної безпеки і оборони України прогнозів наслідків підтоплення територій та встановлення зон, що можуть зазнати найбільшого негативного впливу.

3.2. Подання для розгляду на засіданнях Комісії з біобезпеки та біологічного захисту при Раді національної безпеки і оборони України (Указ Президента України № 560/2020) пропозицій щодо прогнозування та виявлення потенційних і реальних загроз біологічного походження національній безпеці України.

3.3. Регулярне подання до Президії НАН України та до штабу з ліквідації наслідків підриву Каховської ГЕС (розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.06.2023 № 497-р) актуальних інформаційно-аналітичних матеріалів за основними напрямками.

3.4. Координацію своєї діяльності з Національною комісією з радіаційного захисту населення України (академік НАН України О.Л.Копиленко).

3.5. Розгляд питання доцільності залучення до участі в роботі групи представників Лабораторії методів математичного моделювання процесів екології та енергетики Інституту кібернетики ім.В.М.Глушкова НАН України.

3.6. Постійне висвітлення в засобах масової інформації та на офіційному сайті НАН України об'єктивних інформаційних матеріалів щодо ситуації, що склалася, та діяльності Академії з подолання наслідків катастрофи.

4. Секціям, відділенням НАН України та підрозділам апарату Президії НАН України надавати за запитом Робочої групи та в ініціативному порядку матеріали, пов'язані з завданнями Робочої групи.

5. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України



Вячеслав БОГДАНОВ